

LAUSUNTO RAHANPESULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISTYÖRYHMÄN MUISTIOSTA

Lausumisen lähtökohdista

Valtiovarainministeriö on lähettänyt lausunnolle rahanpesudirektiivin uudistamistyöryhmän, hallituksen esityksen muotoon kirjoitetun muistion. Transparency International Suomi ry (TI Suomi) ei tällä kertaa valikoitunut ministeriön nimeämien lausujien joukkoon. Mutta yleisistä, järjestön toimialaan liittyvistä syistä olemme katsoneet aiheelliseksi lausua eräisä lakiesityksen kohdista.

Rahanpesun ja terrorismin torjunnan osalta lakiesitys perustuu EU:n neljännen rahanpesudirektiivin toimeenpanoon. Mutta heijastusvaikutusta lakiesityksellä on peräti 22 liitelakiin. Rahanpesudirektiivin tavoitteiden lisäksi työryhmän toimeksiantoon sisältyi koko joukko muita läpinäkyvyyttä lisääviä tavoitteita, kuten yritysten tosiasiallisten omistajien identifiointi. Näitä esityksiä TI Suomi pitää eräin osin ongelmallisena erityisesti Tanskan ja Norjan vastaaviin rekisterihankkeisiin verrattuna.

Rahanpesudirektiivi itsessään ei edellyttäisi yleisöjulkisuutta, mutta ei sitä myöskään estä. Siten, esityksen mukaan, kaikki pääsisivät tarkistamaan määräysvaltatietoja, joista ilmenisi sekä ulkomainen kuin kotimainenkin omistus. Pörssiyritysten omistusten selvittämisessä uudesta rekisteristä ei olisi apua. Niistä pitäisi säätää erikseen osana arvopaperikeskusasetuksen toimeenpanoa. Mutta toki sielläkin eduskunnan tahto näyttää olevan yleisöjulkisuuden takaaminen.

Määräysvaltaa koskevat huomautukset

Lakiesityksen mukaan kaikki yritykset, säätiöt ja yhdistykset veloitettaisiin ilmoittamaan uuteen rekisteriin omistajat ja edunsaajat, kun määräysvalta ylittää 25 prosenttia osakkeista tai äänistä. Uusi rekisteri olisi Patentti- ja Rekisterihallituksen alaisuudessa toimivan yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) yleisöjulkinen laajennus. Rekisteri ei kuitenkaan sisältäisi tietoja omistamisen historiasta, toisin kuin esimerkiksi Tanskan ja Uuden-Seelannin vastaavissa rekistereissä.

TI Suomen mielestä 25 prosentin raja on keinotekoinen. Esitetty raja kun ei saa minkäänlaista tukea osakeyhtiö- tai arvopaperimarkkina-alueista, joiden mukaan määräysvaltaa yhtiöissä saadaan jo viidellä prosentilla ja siitä ylöspäin. Pienomistajille on myös hyvin tärkeää tietää myös ne pienomistajat, joiden kanssa ne voisivat liittyä esimerkiksi siinä tarkoituksessa että ne voisivat saada paikan yrityksen hallitukseen. Monissa yhtiöissä tällaisena rajana on pidetty noin 10 prosentin yhteistä omistusosuutta. Kaikki sitä korkeammat rekisteröintirajat johtavat sisäpiirirekisterin kaltaiseen rekisteriin, ei omistajarekisteriin.

TI Suomen mielestä 25 prosentin raja on siten aivan liian korkea. Ja tähän on päädytty myös Tanskassa, jossa raja on 5 prosenttia, ja Norjassa, jossa on tarkoitus rekisteröidä kaikki omistukset. TI Suomi pitää ongelmallisena sitä, että näissä kahdessa maassa käytyä keskustelua muistiossa ei kuitenkaan lainkaan arvioida. Niistä on kuitenkin olemassa kirjallisuutensa, jonka arviointi pitäisi mielestämme sisällyttää lakiesitystä perustelevaan muistioon.¹

Myös omistamisen historialla on suuri merkitys. Se on merkityksellistä paitsi rahanpesun arvioinnin kannalta, myös yleisistä, sijoittajan tietämystä tukevista syistä. Mutta siitä, miten omistamisen historia voitaisiin sisällyttää, esitettyyn YTJ-tietokantaan, on vaikea sanoa.

Lopuksi Lakiesitys kattaa periaatteessa noin 400 000 yritystä ja yhteisöä. Omistamisen julkisuuden kannalta puhumme siis huomattavasti tärkeämmästä hankkeesta kuin syksyllä julkisuudessa ollut hallintarekisteri, joka kattaa vain noin 130 pörssiyhtiötä. Siten, jos Suomi haluaa lunastaa paikkansa niiden maiden joukossa, joissa omistaminen täyttää sekä yleisö- että viranomaisjulkisuuden vaatimukset, niin tätä parempaa tilaisuutta on vaikea kuvitella.

TI Suomen mielestä tähän tilaisuuteen pitäisi tarttua.

Transparency International Suomi ry

Lisätietoja: Jarmo Mielonen, jarmo.mielonen@transparency.fi, 040 5486190

Erkki Laukkanen, erkki.laukkanen@transparency.fi, 040 5321777

¹ Norjan, Tanskan ja Uuden-Seelannin rekistereistä:
http://www.taxjustice.no/uploads/documents/Report_Open_ownership_-_2015_-_translated_version_of_13th_November_2015.pdf
<https://datacvr.virk.dk/data/>
<https://www.business.govt.nz/companies>